

TRIBUNA

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ SĂPTĂMÂNALĂ

Apare sub îngrijirea unui comitet

CUPRINSUL:

„TRIBUNA“ . . . Pentru ce mergem contra Austro-Ungariei

I. ISCHIOPUL . . . Cuceriri politice și cuceriri culturale

EUGEN GOGA . . . Scrisoare din Siberia

VIRG L. POPEȘCU . . . Politica Austriei în trecut

* * * . . . Căntece din războiu

IOAN MOȚA . . . Odinioară și acum

CRONICĂ : Sărbători triste. — Regele Carol despre Ardeal. — Căntece populare. — Rehabilitarea mămăligii. — Sindicul ziariștilor. — Transilvania sau Basarabia? — România liberă. — Banatul. — Vrem Ardealul. — Palatul păcii. — Liga culturală. — Reviste provinciale. — O împletate istorică. — Colacii-de paști. — O carte despre școlile din Ardeal. — Cărți nouă relative la Ardeal.

BUCUREȘTI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA «LIBRĂRIA STĂNCIULESCU»

B. DUL ELISABETA, 5

NUMARUL 20 BANI

COLABORĂTORI:

ZAHARIA BÂRSAN, SEVER BOCU, DR. CONST. BUCȘAN, D.
N. CIOTORI, IULIU ENESCU, AUREL ESCA, I. AL. GEORGE,
ION MOȚA, GHEORGHE POPP, VIRGIL POPESCU, N. I. RUSU,
IOSIF SCHIOPUL, DR. G. SIMA, GHEORGHE STOICA, I. U. SORICU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abonamentul: 1 an — 10 lei; 6 luni — 5 lei

„TRIBUNA“

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ SĂPTĂMÂNALA

PENTRUCE MERGEM CONTRA AUSTRO-UNGARIEI

În loc de ori ce polemică sau expunere amănunțită, vom rezuma aici principalele argumente ce s'au adus sau se pot aduce în sprijinul politicii anti-austro-ungare de azi, al războiului de mâine.

1. *Imposibilitatea morală* de a chema poporul României la un război alături cu ungurii. Asuprirea românilor din Basarabia a fost o consecință firească a celor trei decenii de politică externă anti-rusească a Statului român. În schimb, Austro-Ungaria ar fi avut datoria, de asemenea firească, de a sprijini, înzestra și cultiva elementul românesc din provinciile sale. Călcarea acestei datorii a fost o jignire care a prefăcut alianța austro-română într'un tratat de umilire națională. Ostilitatea francă a dușmanului ne-a lăsat cel puțin indiferenți, dar perversitatea vrăjmașiei «prietenului» ne a răsvrătit prea mult de cât să putem să luptăm alături. Acesta-i factorul moral al imposibilității suflatești care a dobândit puterea unui fapt, peste care nu se poate trece.

2. *Disoluția Austriei e mai aproape de cât disoluția Rusiei.* Ni se spune că în politică sentimentele nu au ce căuta și că numai calculul rece al realităților, al faptelor și posibilităților pozitive valorează. Ei bine, nicio politică nu poate fi mai reală, mai posibilă ca politica anti-austriacă și nimic nu merită mai mult calificativul de utopic și imposibil ca o politică de zdrobire a Rusiei de azi. Vom merge deci «în direcția celei mai mici rezistențe». Sau poate faptul, că ea coincide cu direcția sentimentelor noastre e de ajuns ca să vieceze, în loc să întărească o politică?

3. *Ardealul azi, Basarabia mâine.* Cucerirea Ardealului nu e renunțarea la Basarabia. Rusia autocrată de azi va *trebui* să devie Rusia constituțională de *mâine*. Libertatea vieții politice va descătușa însă și conștiințele și tendințele naționale, azi latente, dar unite în lupta comună contra țarismului. Monstruosul conglomerat poliglot al Rusiei, cum a spus d. Iorga, va trebui să se desfacă atunci în părțile sale constitutive, și atunci poate să ne vie și ora Basarabiei.

4. *Argumentul interesului strategic.* «Configurația geografică» a României de azi implică primejdia, aproape siguranța dispariției acestui stat.

Orice atac fulgerător din Ardeal, venit prin surpriză poate să taie cu ușurință trupul țării în două, făcând dela început orice concentrare, orice rezistență cu neputință. Audaugarea Basarabiei nu ar schimba această situație. Numai forma «cercului» (d. N. Filipescu), prin cucerirea a cetății de muni» a Ardealului poate să ne mântuiască și să puie la adăpost existența Statutului și a neamului românesc.

5. *Primejdia victoriei ungurești* care e mai gravă decât primejdia victoriei rusești. Argument paradoxal și totuș logic: după victorie rușii vor avea alte sau și alte preocupări și dușmării decât statul român. Orientul, Mediterana, Asia vor fi pline de probleme pentru diplomația rusească. Pentru unguri, după zdrobirea Serbiei, unica preocupare va fi maghiarizarea Ardealului și, pentru asigurarea lui, zdrobirea României izolate, a unicului dușman, — în cooperare cu bulgarii lacomi de pământul Dobrogei.

6. *Primejdia germanizării Dardanelelor e mai gravă de cât a ruficării lor.* Rușii ocupând Dardanelele ne vor putea închide numai calea pe mare, spre sud. Germanii și austro-ungurii, stăpâni la Bosfor, prin turci, ne vor putea bloca pe mare și pe uscat în acelaș timp, — închizând comunicarea noastră cu Europa occidentală. Scopul victoriei germane e creiarea liniei de continuitate economică și politică *Berlin-Bagdad* care ar trece peste trupul țării noastre, încătușată și vasală pentru veci Austro-Germaniei.

7. *Ardealul azi nefortificat e greu de cucerit, mâine, fortificat, el va fi ca și imposibil de escaladat.*

8. *Maghiarizarea în Ardeal e mult mai intensivă de cât rusificarea în Basarabia.* Încă douăzeci, treizeci de ani de dominațiune ungurească și românii nu vor mai avea majoritatea numerică în Ardealul propriu zis. Orașele, industria, școala și emigrarea adaugă repede numărul ungușilor și scade pe al românilor într'o progresiune ce—conform statisticeii—din aritmetică tinde să devie geometrică.

9. *Ardealul e mai pregătit pentru anexare de cât Basarabia.* Organizarea unei administrații românești cu elementele locale e mai posibilă de cât în Basarabia unde clasa conducătoare lipsește din nenorocire. Stăpânirea românească se va consolida deci mai ușor în Ardeal și mai greu în Basarabia. Și aceasta nu poate fi indiferent pentru un stat amenințat de dușmani.

10. *Democratizarea și asanarea morală a Regatului român* se va accelera mai curând prin intrarea elementului ardelenesc în viața politică a țării. Iel va naționaliza și se va asimila mai repede sufletului național formând un ferment de progres moral și politic, decât basarabeni care poate ar crește anarhia morală de astăzi prin adăogirea ideilor dizolvante de socialism și nihilism și a spiritului de indiferență națională.

11. *Valoarea economică superioară a Ardealului.* Față cu fertilitatea netăgăduită a pământului basarabean, amintim întinderes de două și jumătate de ori mai mare a teritoriului românesc din Ardeal. Basarabia ne-ar aduce grâul pe care-l avem și în țară; Ardealul ne va da elementele, ce ne lipsesc: aur, fier, cărbune, gaz aerian, natural. Cu ieie vom putea să creiăm o industrie care, prin consumul ei, va face să dispară, cu timpul, grija ieșirii prin Dardanele.

Prin democratizarea țării, prin creiarea unei industrii naționale se va soluționa treptat și chestiunea țărănească. Țăranii vor primi pământ, iar prisosul populației sătești va emigra în orașe, muncind în uzinele industriei, naționalizând argurile Ardealului, azi ungurești sau săsești, și dezrobindune de supt jugul economic al industriei și al capitalului austro-german. În locul unei țări pur agricole, latifundiare, oligarhice și politicianiste, aservită economiceste, vom avea o țară cu structura socială armonică, o țară democrată asanată în

moravurile politice, independentă economică, inexpugnabilă în cetatea ei naturală, stăpână pe destinul ei, unul din statele mijlocii cele mai puternice din Europa.

Aceasta e România mare pe care o dorim, o visăm azi pe care o vom înfăptui mâine.

«Tribuna»

CUCERIRI POLITICE ȘI CUCERIRI CULTURALE

Deznaționalizarea unui popor se poate face numai prin o cultură națională superioară. Adevăratele cuceriri sunt cuceririle culturale cari rămân pentru că instreinează *sufletul*, câtă vreme cuceririle politice sunt numai vremelnice pentru că n'au nici o influență asupra sufletului. Politica austriacă a înțeles acest adevăr și l-a urmat în tendințele ei de deznaționalizare; politica ungurească, din potrivă, a ales calea cuceririlor politice. Rezultatul acestor tendințe se văd în *Bucovina* și în *Transilvania*. ity Library Cluj

În Bucovina politica austriacă profitând de cultura germană superioară a continuat opera distrugerii unității sufletești a poporului românesc: divizarea păturii culte de pătura țărănească și divizarea păturii culte însăși prin crearea unei clase de aristocrați mai mult sau mai puțin germanizați. Prin acordarea de anumite drepturi politice; prin numirea de funcționari români în funcții de stat; prin acordarea de titluri și ranguri de nobili s'a creat în sânul poporului românesc din Bucovina o nouă clasă, care a început să se simtă mai bine în societatea germană «mai cultă» și să caute a încheia legături familiare, prin căsătorii, cu conlocuitorii germani. S'a creat o nouă clasă de cetățeni româno-germani, însuflețiți de un singur patriotism: *patriotismul austriac*. Politicește li s'a îngăduit să facă parte din poporul românesc, dar în schimb politica aceasta a reușit să ni-i instreineze culturalicește și sufletește.

Cu totul altminteri se prezintă situația Românilor ajunși, în urma dezastrelor Austriei, sub stăpânire ungurească. Poporul lipsit de cultură națională, Ungurii au simțit în mod instinctiv că nu ne pot desnaționaliza prin o cultură națională superioară care nu există și au căutat, prin urmare, să ne cucerească prin puterea de stat, îngăduindu-ne să rămânem culturalicește și sufletește Români, dar

politicește să fim membri ai «națiunii ungare». Politica ungurească în mod fatal a fost osândită să pornească pe această cale dacă nu voia ca elementul românesc superior, acordându-i-se libertatea deplină, să cucerească el, în cursul vremilor, elementul unguresc inferior.

Cei cari căutau să intre în serviciu de stat sau în serviciul administrației județene; cei cari căutau să intre în societatea ungurească sau să încheie legături familiare cu Ungurii, înainte de toate trebuiau să se lepede de poporul lor românesc și să rupă cu el orice legături,—ci erau pentru noi pierduți *politicește*.

Fără îndoială, într'o anumită epocă și în anumite ținuturi Ungurii au avut și câteva cuceriri culturale. Lipsiți de puterea sufletească de a crea o cultură națională proprie, Ungurii au fost siliți să deschiză largi porțile lor pentru toți ceia ce voiau să se manifesteze pe un teren oarecare și nu găseau împrejurări favorabile în sânul poporului lor. Așa se explică cum în știință, literatură, presă, politică, finanțe, industrie și comerț întâmpinăm la fiecare pas numai nume străine și cum tot ce este eminent în viața poporului unguresc este *strein*, — și azi și în tot trecutul lui. Acești streini n'au putut, însă, crea o cultură ungurească *națională*, ci au creat numai o cultură cosmopolită, hibridă, împrumutată de la toate popoarele din lume. Dar această pornire spre o cultură, fie chiar cosmopolită, la început a luat, ca orice mișcare nouă, un avânt mare și era de cătră mulți socotită ca un semn al superiorității elementului unguresc, cărnă și se atribuiau, în consecință, puternice însușiri de asimilare culturală. În aceeași vreme de altă parte, cultura românească nu putuse realiza progrese tot atât de isbitoare, cu toate că în realitate aceste erau mai reale, fiind toate produs propriu, național.

În prima epocă a supremației ungurești, prin urmare, mai ales în ținuturile românești dela periferia teritoriului nostru etnic, unde influența ungurească era mai apropiată și mai puternică, iar influența românească mai îndepărtată și mai slabă, — s'au putut face și unele cuceriri culturale, sufletești. În măsura în care se întăria însă cultura românească prin înființarea de școli, instituții culturale și ziare, aceste cuceriri erau tot mai rari și mai îndoelnice. Iar când puternica mișcare literară-culturală din Regat a început să pătrundă și în Ungaria, a găsit acolo răsunset viu și cu-

ceririle noi au încetat cu desăvârșire, iar multe cuceriri vechi au fost recucerite.

Această epocă de mișcare literară-culturală, care a dat Românilor din Transilvania o seamă de scriitori și publiciști de valoare, coincide cu epoca celei mai sistematice prigoniri a elementului românesc din partea guvernelor ungurești. Prin procese pornite împotriva ziarelor politice și a revistelor literare; prin desființarea școlilor primare românești; prin neingăduirea de-a se înființa și cele mai inofensive cercuri sociale sau culturale; prin oprirea congreselor societăților culturale existente, puterea de stat ungurească a căutat să distrugă ce n'a putut cuceri, cum o armată caută să distrugă zidurile fortărețelor cari nu vor să se predea.

Poporul românesc a durat însă în puterea acestor însușiri culturale superioare. Și pe când alte popoare au trăit, el abia acum iucepe să trăiască. Și pe când alte popoare au numai trecut, el are viitor. Iar puterea care l-a conservat în trecut e o cheazășie că acest viitor va fi un viitor, ce-i drept, plin de muncă, dar mare și strălucit.

I. I. Schiopul

O SCRISOARE DIN SIBERIA

În numărul nostru trecut am amintit că printre prizonierii austro-ungari se află și doi tribuniști. Uuul din ei, d. Eugen Goga, fost redactor al *Tribunii* din Arad, multă vreme crezut mort, adresează unuia din prietenii săi o scrisoare foarte caracteristică pentru gândurile și simțirile ce frământă pe bieții români ardeleni în izolarea și lipsa lor de știri de acasă. O publicăm întocmai, crezând că persoanele vizate într'ânsa nu se vor socoti jignite, întru cât atitudinea dezmente aprecierile prietenului nostru. Iată-o:

Dragă Gh. Îți mulțumesc de necrolog, dar pe cum vezi, n'am murit. Am fost numai ușor rănit. Păstrează-l însă pentru cazul când m'aș putea întoarce în țară să trec cu dorobanții Carpații.

Nu numai că nu am murit, dar îmi merge foarte bine până acum—cât privește sănătatea. Atitudinea de cunctator

a României îmi pricinuește însă multe zile rele. Pentru Dumnezeu, de când sunteți așa de cumiști? Nu cumva miroase a lașitate această cumiștenie stupidă? Mă tem mai ales când mă gândesc la creșterea noastră politică și la tradiția reprezentată prin unii oameni cari nu vreau să mai moară, ca de pildă Conul Petrache, ori prin maniaci ca d. Stere. Și apoi Iorga unde e? Gazetele rușești nu pomencesc nimic de el. Nu cumva s'a prefăcut cu totul în «bărbat politic»?

Doamne apără... Cu războiul acesta te poți aștepta la orice.—Scrie-mi, te rog, tu mai multe, fiindcă eu trebuie să mă restrâng numai la o pagină.—Te îmbrățișează cu drag.

Geni.

POLITICA AUSTRIEI ÎN TRECUT

După răpirea Bucovinei Austria își pusese în gând să înghiță — pofta vine mâncând — și restul țărilor române de la Orșova până la Nistru și până la Marea Neagră.

Ca măsură pregătitoare a acestei viitoare cuceriri, Austria trimise pe malul stâng al Dunărei o comisiune compusă din ofițeri de stat-major, comisiune care avea să studieze starea de lucruri din principate și să determine câștigul ce ar rezulta pentru Austria din această mărire de teritoriu. Comisiunea avea să răspundă la 5 în'rebări, primele două priveau un drum ce trebuia deschis de-alungul României, pe celelalte trei le reproducem textual.

Intrebarea a treia. Monarchia austriacă putând, cu ajutorul lui Dumnezeu, să încorporeze aceste provincii printr'un mijloc sau altul, dacă va găsi foloase reale, să se evalueze întinderea lor, populația lor și să se studieze natura solului. Să se aprecieze în bani valoarea întregii regiuni, pentru a ști cât trebuie să se cheltuiască cu achiziția ei.

Intrebarea a patra. Admițând că Austria, după această anchetă, se va decide a pune mâna pe provinciile dunărene, se va examina dacă această mărire a teritoriului va fi utilă numai pentru una dintre provinciile sale sau va folosi întregului imperiu și să se arate în ce anume vor consta aceste foloase.

Intrebarea a cincea. Ce pagube va cauza Rusiei și Turciei pierderea acestor provincii, dacă le-am forța să renunțe

La ele? În fine care sunt dispozițiile locuitorilor, arată ei simpatie ori antipatie pentru guvernul austriac?

Aceste întrebări erau clare; răspunsurile ofițerilor de stat major nu au fost mai puțin categorice.

Ele au fost imprimate de *Schloetser* în prima fascicolă a «*Staatsanzeiger*» pag. 30 și următoarele. *Mirabeau* le traduse în limba franceză și le publică în cartea sa «*De la monarchie prussienne sous Frédéric le Grand*», tom. VI 1 pag. 279. Opera celebrului orator a fost imprimată la Londra 1788. El atrage de pe atunci atențiunea Europei asupra intențiilor Austriei și arată că încă înainte de această anchetă cîrtea imperială începuse să încalce Principatele în mod fraudulos. «*Ea schimbă noaptea semnele de hotar cari marcau limitele teritorului împărăției*».

Mirabeau califică acest fel de a se mărica «fort etrange» și adaugă că el caracterizează spiritul cabinetului Vienez.

Răspunsul ofițerilor austriaci formează un document prea vast pentru a-l putea reproduce aci în întregime, ne vom mărgini deci a arăta părțile sale cele mai importante. Valoarea solului ei îl estimează la 20 milioane de fiorini.

«*Dacă am vrea să evaluăm valoarea populației, continuă comisia, am putea estima fie care familie, bună mijlocie sau rea la 50 de fiorini, preț cu care nobilii din Transilvania își vînd unul altuia pe Ciobăgiu lor; nam obține astfel un total de douăzeci și unu milioane cinci sute de mii fiorini*».

Pe locuitori domnii ofițeri îi prețuiau ca pe ciredele de vite. O familie întreagă 105 franci! Impărații sunt păstorii popoarelor, ei estimează turmele lor de bipezi după bunul lor plac!

Privitor la foloasele ce ar rezulta pentru Austria din această anexare, comisia le împarte în trei categorii: militare, fiscale și comerciale. Cele dintâi sunt, după părerea comisiei, indiscutabile și foarte importante, cele fiscale pentru moment mai mici. Pentru negoț însă aceste provincii ar avea o importanță extremă. Intregul trafic din Turcia spre Polonia, Ucraina, Rusia și Germania trece prin București și Iași și acest trafic s-ar face mai ușor și mai repede prin Transilvania. Bucureștiul ar deveni întreprizitul de unde s-ar îndrepta mărfurile spre Bran, Brașov și Bistrița sau spre Sibiiu, Cernăuți și Syatin.

Comisia mai relevează bogățiile miniere ale României, arată apoi că viitoarele hotare ale împărăției vor trebui să meargă dealungul Dunării dela Orșova până la Siliștra. De acolo să se tragă o linie până la Varna pe marca Neagră, iar spre Rusia hotarul să-l formeze râul Nistru până la vărsarea sa în marea Neagră, pe care astfel Austria o va stăpîni dela Delta Nistrului până la Varna.

La ultima întrebare comisia răspunde, că clerul și boerimea sunt contra anexării, țărani însă așteaptă cu mare nerăbdare venirea austriacilor, «căci ei au aflat dela vecinii lor, că la noi țărani sunt protejați, nu li se cer decât taxe rezonabile, sunt lăsați a trăi liniștiți și sunt tratați în toate împrejurările cu dreptate».

Se vede că cu astfel de minciuni căutau să-i ademenească agenții și spionii împărătești, cari, ca și astăzi, mișunau prin principate.

Acest document este, după cum se vede, din cele mai clare: Curtea din Viena nu-și ascundea proiectele. Și dacă împrejurări defavorabile au împiedicat-o să-și realizeze planurile, nu au lipsit însă încercări în acest sens. La 1856, profitând de războiul din Crimeia, Austria ocupă o parte din principate, din fericire însă intervențiile energice ale Franței și Angliei o siliră să le părăsească.

Din aceleași motive Austria la 1859 a făcut tot posibilul să împiedice unirea principatelor. Ea tot nu părăsise planul de a le cucerii odată și odată și Unirea și deci întărirea lor îi îngreua cu mult executarea lor.

Precum în decursul vremii ea a dovedit a fi dușmana noastră, tot astfel în cursul ultimelor războaie balcanice ne-a dușmănit, cu toate că ne era aliată. În conflictul cu Bulgaria numai de partea noastră nu a fost, a căutat chiar să ne pue bețe în roate pe toate căile.

Oare Austria nu-și părăsise nici la 1913 proiectele ei de acum o sută și mai bine de ani?

Voia Austria să-și ajungă scopul cu ajutorul unei Bulgariei mari și puternice?

Virgil Al. Popescu (Râmnic)

CÂNTECE POPULARE DIN RĂZBOIU

*Pământule păcătos,
Cât ai fost tu de setos
Că doi ani a tot plouat
Și tu nu te-ai săturat.
Până ce acum plecară
Toți voinicii de prin țară
Și-astăzi toată lumca plânge
Că tu te adapi cu sânge....*

* * *

*Frunză verde de pe râț
Poruncit-au poruncit
Feciorii împăratului*

*La fetele satului
Să nu mai poarte mărgel
Că'n Ardeal e mare jele,
Să nu mai meargă la joc
Că feciorii merg în foc.*

*Și feciorii merg să moară
Streini în streină țară
Și se`duc și nu mai vin
Că ei mor sub steag strein.*

[ODINIOARĂ ȘI ACUM...

Acum 26—27 de ani poporul român din Transilvania și Ungaria era încă cu totul lipsit de orice ziar popular, care să-i fie și lui o bună și credincioasă călăuză prin multele mizerii ale vieții lui de acolo.

Grupul de inimoși Români cari înființaseră cu vre-o doi ani înainte «*Tribuna*» în scopul de a înălța și a povățui pe luminoasele căi naționale *cărturarimea* română din țările coroanei ungare, — s'a hotărât atunci să publice și un ziar popular, întocmit anume după priceperea poporului, o făclie care, pusă în mâna lui, să-i lumineze căile sufletului lui. Au întemeiat «*Foia Poporului*» din Sibiu.

Cel dintâi număr l'au publicat în o mie (1000) exemplare. Se credea că atât e prea deajuns pentru câți cititori poate da *șărânimea* română, poporul, din Transilvania și Ungaria. S'au trimis câte 2—3 exemplare în fiecare comună mai de seamă și apeluri către fruntașii comunelor, să câștige abonați la ziar, că, uite, e scris pe gustul poporului și costă numai 2 lei (coroane) pe $\frac{1}{2}$ an, 4 lei (coroane) pe an.

Și cinstiții cărturari ai satelor române ardelen, precii și învățătorii mai ales, au îndemnat pe țărani lor mai cu dare de mână cari știau ceti, să aboneze această foaie a *poporului*, și s'au găsit peste 2000 (două mii) de țărani cari să aboneze foaia cea pentru ei întocmită.

A fost un praznic pentru «Institutul Tipografic» editor, când a putut vesti, la No. 4 al foii, că trebuie să mai tipărească odată No. 1 în 1000 ex. căci noii abonați cer cu toții și acel număr.

Cu vremea s'au întemeiat și alte foi populare, iar la «*Foia Pop.*» a intrat, după «criza» dela «*Tribuna*» veche, o stare pe loc, o dare chiar înuapoi. Treceam peste istoria acestor zile, ca să arătăm mai bine cum ne-a aflat anul 1914 al marelui războiu european, cel care veni să zdrobească multe și toate în această lume și cel care multe a zdrobit și în gazetăria română din Transilvania.

Vechea «*Foia Poporului*» dela Sibiu mai apărea în vre-o 6000 ex.; «*Poporul Român*», organul popular al partidului național, apărea la Arad în vre-o 4000 ex. (după începerea războiului a încetat); *Foia Poporului Român* în B-pesta apărea în vre-o 5000

ex.; «*Libertatea*» la Orăștie în 18.000 exemplare (suprimată de autoritățile ungurești în cursul războiului); «*Foaia Interesantă*» la Orăștie în 21.000 ex. (suprimată în cursul războiului de către autoritățile ungurești); «*Spicurile Economice*» la Orăștie în 12.000 ex. (întrerupte la începutul războiului); «*Bobârnaci*», revistă umoristică populară la Orăștie, în 8000 ex. (întreruptă după începerea războiului *).

Afară de acestea mai apăreau unele foi locale, ca «*Olteanul*» la Păguraș în vre-o 500 ex. și «*Progresul*» la Oravița în alte vreo 500 ex.

Total, deci, în Transilvania și Ungaria, față de cea una gazetă populară cu ale ei 2000 exemplare de acum 25 de ani, apăreau în 1914: **9 (nouă) gazete populare în 75.000 exemplare**, — cifră în care se oglindește *însăși dezvoltarea plină de avânt a trezirii la conștiința de sine și la mândrie națională a poporului român din Transilvania*. Marele merit pentru acest progres național îi revine *xiaristiceii populare*, care luase un așa de promițător avânt.

De mai aveam parte de ani de pace, acest avânt mergea crescând tot în această proporție măreață. Războiul însă a adus și în tânăral cedru al gazetăriei populare ardeleni o jalnică pustiire.

Ce va urma *după* războiu? Dacă România va ocupa Ardealul, ziarele întrerupte sau supimate de voluiccia dominațiunii ungurești vor *reînvia* și vor lua un avânt și mai grăbit, — în caz contrar pe cât au progresat în cei 25 de ani trecuți, pe atât vor decădea în alți 5, sau cel mult în 10 ani viitori!

Și cu ele împreună se va istovi și sufletul sărmanului popor român din Transilvania.

Ion Moța

1) Pentru ca tabloul pustiirii pe care războiul a făcut-o în presa română din Ardeal mai adăugăm: «*Iuceafărul*», revistă literară, ce apărea la Sibiu în 3500 ex. întreruptă la începutul războiului și «*Cosânzeana*» revistă literară dela Orăștie, apărea în 1800 ex., întreruptă în cursul războiului.

CRONICI

Din cauza Sfintelor sărbători numărul 2 al «Tribunei» apare, în mod excepțional, pe 16 pagini în loc de 20, ca de obicei. Numărul viitor și cele următoare vor apare tot în întinderea de 20 de pag.

Sărbători triste. — Nici odată sărbătorile Invierei Domnului n'au fost așa de triste pentru Românii din Transilvania, ca în anul acesta. Patru sute de mii de inși dintre ei pe câmpurile de luptă străine, unde nu se luptă pentru binele nostru—, iar acasă cea mai cruntă jale și mizerie.

Nici pentru sfânta cununătură n'au avut bieții de ei pâine în aceste sărbători.

Regele Carol despre Ardeal.— In No. 19 al «Moldovei» d. V. Arion scrie despre audiența sa la Regele Carol, avută în ultima zi a a vieții Regelui. Cu acest prilej Regele Carol să fi zis: «Imi pare foarte rău că nu s'a ținut al doilea consiliu de Coroană. Țineam să declar în consiliul de Coroană că sunt cu toată inima pentru întregirea României cu Ardealul». Și mai departe: «Sper că dacă se va lua Transilvania, atunci și acolo o campanie de hulă împotriva Regelui, ca aceea care s'a făcut în contra mea, nu va mai fi posibilă».

Căntece populare din război.— Geniul poetic mult admirat al poporului românesc a găsit în actualul război nenumărate prilejuri de a se manifesta în toată strălucirea sa. In munții Galiției, pe câmpiile Rusiei, luptând în țară străină sub drapel străin, — sufletul curat al flăcăilor noștri din Ardeal a trebuit să răsune de multele impresii cari au dat năvală asupra lui.

Nu se putea, însă, ca acest război cu multele lui peripeții și minciuni să nu fi cristalizat și impresiile mai vechi, doborând idoli vechi și înlocuindu-i cu alții. Cristalizarea sufletului românesc se învederează mai bine din schimbările prin cari au trecut operele poetice ale geniului popular. Comparați, spre pildă, poezia populară ce urmează (este scrisă în luna August) cu aceeași poezie populară, refăcută de același geniu, în cursul războiului (o publicăm în corpul revistei):

*Foaie verde trei granate
Trimis-a 'mpăratul carte
La fețele de pe sate
Să poarte părul pe spate
Și să nu poarte mărgele
Că'n Ardeal e mare jele.
Și să nu poarte panglice*

*Că ficiorii 'noată 'n sânge,
Sânge de-al Muscalului
Până 'n coama calului,
Și sânge de-al Sărbului
Până 'n coama murgului. —
Ci să poarte cărpă neagră
Că jelește lumea 'ntreagă.*

Ce distanță snfletească între aceste două manifestații sportance!

Rehabilitarea mămăligii. «Palukesfoesser» (devoratori de mămăligă — Palukes) ne batjocoriau «confracții» sași; «puliszkafalök» (înghițituri de mămăligă—puliszka) ne batjocoreau «confracții» unguri. Mămăliga era pentru ei o hrană disprețuită, bună pentru «Valahi». Mămăliga a rămas oaspele iubit numai al umilelor colibe și modestelor case românești, un oaspe credincios, întotdeauna binevenit.

A dat, însă, răsboiul peste țară și oaspeții mari ai bogatelor case și sumpțuoaselor palate ungurești și săsești au fugit în toate colțurile lumii și a rămas numai oaspele modest, credincioasa mămăligă românească.

În ziare și reviste, în broșuri și foi volante, pe afișe de teatru și biletele de tramvaiu,— se aduc elogii acestui nedespărțit prieten al Românilor. Și el intră acum, cuceritor și rehabilitat, în toate casele.

Cea mai grațioasă răsbunare a destinului...

Sindicatul ziaristilor a înfierat, poate prea discret, ziarul *Universul*, pentru că a publicat raportul anchetei din Bucovina, comandat de contele Czernin. Așa cum s'a pus chestiunea, credem că s'a făcut o greșală și s'a înlesnit apărarea vinovatului. *Universul* a păcănit nu pentru că a publicat ci pentru că nu a făcut nici un comentariu raportului, și intențiilor pe cari le-au servit. Altfel, obiectivitatea și parțialitatea sunt numai mantia gravă și ipocrită în care se ascunde nu numai lășitatea de gândire, dar și corupțiunea.

Traesilvania sau Basarabia? «Bukarester Tageblatt» publică în numărul său de Paști un articol de polemică, în care îl combate pe d. Constantin Mille pe tema unui articol al său «Mai întâi Transilvania, apoi Basarabia». Elogios pentru toți dezertorii dela idealul național; plin de aere de superioritate binevoitoare pentru armata română («ce vrea această armată, ori cât de viteză ar fi, când jumătate din ea va trebui concentrată împotriva Bulgariei, cu care nici până azi nu s'a ajuns la înțelegere?») acest articol săsesc culminează în afirmațiunea că Românilor din Ungaria, deși au unele dorințe neimplinite, le merge mai bine decât Românilor din Basarabia.

Dacă Românilor din Ungaria, deși au să lupte împotriva tendințelor de desnaționalizare a tuturor guvernurilor ungurești, le merge atât de bine, ce bine le va fi mergând Sașilor din Transilvania, cari se bucură de toată protecțiunea părintească a statului?

Și ne întrebăm atunci: De ce o fi părăsind Sașii Transilvăneni vetrele lor venind cu sutele în Țara Românească de «jumătate barbară» (cum scrie un oarecare dr. Holden în «Frankfurter Zeitung»)? Poate ca să urmeze și aici uneltirile lor împotriva Românilor?

Românir Liberă e titlul unui excelent ziar săptămânal ce aparține la Ploiești, sub îngrijirea dlui profesor D. Munteanu—Râmnic. O adevărată minune: un ziar de provincie, cu totul lipsit de sterilitatea tristelor cancanuri locale politice. Multă preocupare de cultură, o atmosferă înviorătoare de curățenie și credință, deplină lipsă de miasme.

Încă un sol răsleț al României noi, ce va veni, nu din București se pare, ci din elementele de sănătate, izolate azi și împrăștiate, prin toate colțurile țării.

Bănatul (Ideal și Prevedere) e titlul unei broșuri de 52 pag., apărută la 1914 (Buzeu, tip. Al. Georgescu), și datorită d-lui George G. Antonescu, doctor în drept dela Paris, fost magistrat, avocat. În Prefață autorul scrie, printre altele, următoarele cuvinte: «Am avut părerea de rău să constat că asupra ținuturilor locuite de români, studenții noștri n'au făcut teze și lucrări. Dorința mea cea mai vie este ca de azi înainte atât profesorii cât și studenții să arate mai multă dragoste pentru provinciile subjugate, dând la iveală opere de seamă, pline de acel suflu patriotic care denotă vitalitatea unui neam». — Cartea însăși de notă un patriotism cald la autor, dar nu și o înțelegere serioasă a problemei. În loc de un studiu asupra Banatului, cum ar aștepta fiecare cetitor, avem însă mai mult tirade și citații de caracter general românesc.

Vrem Ardealul! strigă, cu foarte mult sentiment patriotic, dar cu mai puțin talent, d. Silviu Traian, într'o revistă (?) de 15 pag. cu poezii, lansată în lumea românească cu prilejul Congresului românilor de peste munți. Poeziile din această broșură volantă se cheamă: Vrem Ardealul, Azi, Furtuna, Coroane, Nimănuși, Vrem uniți, Neam blajin, și Ungure... (trufașă fiară).

Palatul Păcii. — Luigi Barzini, corespondentul ziarului milanez «Corriere della Sera» publică câteva impresii din Olanda neutră. Reținem următoarea descriere sugestivă a Palatului Păcii din Haga:

«Reprezentanții națiunilor s'au dus, unul după celălalt; membrii congreselor, ai comisiilor și tribunalelor internaționale cari, în numele Păcii, atâta au vorbit, au discutat, au scris și au tratat pentru a nu ajunge la nici o înțelegere, — s'au dus cu toții, au plecat, au dispărut. Și pentru întâia dată, în sfârșit, Pacea a intrat în Palatul ei»...

Liga culturală «către poporul românesc al satelor României». — Într'o broșură de 40 de pagini (scrisă de d. d. N. Iorga și O. Goga) Liga culturală se adresează, pentru întâia oară, către țărani din România, cărora le vorbește despre Transilvania și despre necesitatea de a o cuceri pentru România. «Cum suntem o carne o să fim un trup, — cum suntem un grai, un suflet să fim!», — zice d. Iorga. «La cel dinlăi semn al Regelui Ferdinand al României să se ridice țara întreaga pentru a-și căuta dreptate peste munți, împotriva oricui îi stă în cale. Luptă cinstită, luptă înverșunată, «până la moarte». Lăcrăma femeilor. plânsul copiilor să nu oprească pe nimeni. O pâne se va găsi pentru ei. Dar, mai ales, copiii aceia nu vor fi striviți sub călcăiul neamului năvălitor, ci vor răzbi în lupta cu el, își vor avea hotarul și steagul lor. Și ei vor binecuvânta pe tatăl, care după ce le-a dat viața, și-a dat el însuși viața lui pentru binele și fericirea lor».

Reviste provinciiale. La Huși apare de câteva luni o revistă «*Gânduri bune*», iar în timpul din urmă d. Stelian Constantinescu a scos o revistă tocmai la Dorohoi, sub titlul de: *Farul*. Prima a fost bagatelizată la București și acelaș lucru se poate întâmpla și celei de a doua.

De obicei se crede că numai ce se face la București e bun și are drept de existență. Dar aceasta e o concepție greșită. Din punctul de vedere al culturii generale a țării, e de preț să ai în fiecare oraș câte o revistă măcar și mai mediocră, de cât să ai 30 de reviste bune la București, și nimic în provincie. Revistele provinciiale au menirea să grupeze în jurul lor pe toți intelectualii orașului respectiv și din regiunea respectivă a țării, în jurul unei idei bune, și să-i facă să lucreze direct pentru înflorirea acelei părți a țării, pe care Bucureștii n'o pot influența decât poate că în sens rău.

«**O impietate istorică**, dublată de un sacrilegiu pedagogic», numește d. Enache Ionescu, felul de a împărtăși în școalele secundare istoria țării numai pe baza manualului de istorie. Așa cere întrebuințarea metodei active în învățământul istoric, sub care înțelege «un întreg complex de mijloace, complex în care povestirea clară și caldă este secundată de întrebarea provocătoare de cugetare proprie, scolarăscă, și amândouă susținute și întregite de intuiția reală a obiectului, monumentului ori documentului istoric, susținute și întregite: mai ales de schița desenată și compoziția scrisă de elev sub conducerea profesorului».

Experiențele făcute de d. cu această metoda și publicate în No. 21 al «*Buletinului seminarului pedagogic din București*» sunt foarte elocvente și credem ea se vor impune.

Colacii de Paști ai brașovenilor. Primim următoarele rânduri: «Eram în Joia mare în Predeal și am rămas mirat de mulțimea neobișnuit de mare de călători, pe cari trenul dinspre Ungaria i-a vărsat la amiazi în gara Predeal. Era o mare de oameni, mai ales femei, și toate având pe braț coșuri cu care te duci la piață. Majoritatea erau Române, trocărese și bucătărese, ici-colea și câte un bărbat cu ele, dar și Unguri și Unguroaice și Săsoaice printre ele.

Ce era? Am aflat dela vameșii și jandarmii români, cari le spuneau ficcăreia: «Dar să bagi de seamă, să nu ia o persoană mai mult de zece kilograme, că de se găsește la careva mai mult, i se confiscă tot!»

Guvernul român adică se îndurase de rugămintile vecinilor țării, de a le face cu puțință să aibă și ei măcar de sfintele sărbători ale Iervierii, un colăcel alb pe masa lor, pe care de luni de zile nu s'a mai văzut decât pâine neagră, jumătate mălăiu, — și a dat voce, ca în cele două zile, Joi și Vineri, înainte de sărbători, să poată veni locuitorii comunelor și orașelor mărginașe, să-și cumpere din orașele dela g ranița română câte zece kilograme de făină de grâu...»

De aci râul de călători ce a inundat Predealul—și, de bună seamă și alte puncte de graniță, — în acele zile, ca să facă cu puțință familiilor lor, să aibă de Paști o bucată de colac pe care copiii o să-l mănânce cu multă bucurie, iar bătrânii o să-l ude cu multe lacrimi amintindu-și zilele bune de odinioară și pe acei apropiați ai lor, cari, colo în tranșee, vor fi mâncând chiar în aceste zile de Paști, cea mai amară pâine de pe lume *im.*»

O carte despre chestiunea școlară în Ardeal. Prietenul și colaboratorul nostru d. Dr. G. Sima a publicat zilele acestea o lucrare mai întinsă asupra învățământului românesc din Ardeal. Istoricul și actuala stare a acestei importante ramuri a vieții românești din Ardeal sînt tratate aici cu competență și pe larg de cel mai bun cunoscător al chestiunii pe care-l avem azi. Din întreaga literatură asupra Ardealului, apărută în cursul războiului, cartea d-lui Sima, pe care o înregistrăm și la rubrica bibliografică, e de sigur lucrarea cea mai importantă.

Din mai multe părți ne vin întrebări unde se poate procura lucrarea d-lor *Enescu despre «Ardeal, Banat, Crișana și Maramureșul»*.

Informându-ne la librării ni-s'a comunicat, că lipsește, de aceea rugăm pe d-nii autori să binevoiască a ne înștiința unde se află depozitul general.

CĂRȚI NOUĂ RELATIVE LA ARDEAL

Ion și Iuliu Enescu : Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic. Cu o hartă. București 1915 tip. imprimeria Dimitrie C. Ionescu, 167 4 Lei.

D. G. Sima : Școala românească din Transilvania și Ungaria. Dezvoltarea ei istorică și situația ei actuală. București 1915. Tip. F. G&B 103 pag. 1 Leu.

N. Iorga : Istoria Românilor din Transilvania și Ungaria, Vălenii de Munte 1915 ; 350. Prețul 3 Lei.

BIBLIOGRAFIE

Victor, Eftimiu, Poveștile focului	Lei	2.—
E. Demolins, In ce stă superioritatea Anglo-Saxonilor	»	2.—
Iul. Giurgea-Bradul, Oameni din Ardeal	»	2.50
M. S. Regina Maria, Visătorul de Vise, fantasmă	»	2.—
N. Davidescu, Sfinxul	»	2.
V. Pap, Cât ești de frumoasă!	»	2.—
» , O, dragoste din ochi	»	2.—
E. Herovanu, Tratat teoretic și practic de Procedură Civilă vol. I fasc. I	»	3.50
A. de Musset, Cele două iubite, traducere	»	0.30
N. N. Hârjeu, Sărutarea, poezii	»	2.—
C. Flamarion, Dumnezeu în natură, trad. de Mihălcescu	»	2.—
G. T. N-Varone, Existența, munca, plictiseala și minciuna	»	1.—
Constanța Zissu, Aquarele, poezii.	»	1.50
Const. Hălăceanu, Condițiuni pentru prepararea și susținerea Răsboiului	»	0.75
Ion San-Giorgiu, Don Juan Sentimental poem dram.	»	1.—
Dante, Divina comedie Infernul trad. de N. Gane	»	4.—
N. Radivon, D-nul Tudor dramă istorică	»	2.—
Napoleon I, viața și faptele lui trad. de L. I. Nădejde	»	3.50
Dr. J. Grămadă, Mihail Eminescu, (contribuțiuni la studiul vieții și operei sale)	»	1.25
M. Musceleanu, Scout și politică de scout comparată	»	2.50
I. D. Protopopescu, Germania și Rezelul European	»	1.50
Antim, Ivireanu, Predici	»	2.—
G. Olărașu și Const. Riuleț, Chiemarea Cinematografului	»	1.—
Locot. Mih. Victor, Norme Călăuză în exercițiile de noapte la unitățile de infanterie	»	2.25
N. Rădulescu-Niger, Pentru Patrie, roman eroic	»	2.25
I. Ursu, Idealul nostru, articole politice și conferințe	»	2.—
Dr. I. N. Angelescu, Cunoașterea și conducerea Pieții Economice	»	5.—
I. I. Caragiale, Abu-Hasan	»	2.50
Titu Maiorescu, Critice vol. I și II	»	2.—
M. D. Rădulescu, Eroice poezii	»	2.—
F. A. Kirkpatrick, Bazele studiului copilului	»	3.—
L. Georgescu-Gruian, Metode noi de cultură Dry-Farming, Lister, Riff-Bourdiol	»	2.50
G. T. Ionescu, Jurisprudența Română pe 1914	»	15.—
Victor Eftimiu, Ringala dramă istorică în 5 acte	»	2.—
Zaharia Bârsan, Ca mâini va bate ceasul!	»	2.—
N. Iorga, Desvoltarea ideii unității politice a Românilor	»	1.25
» Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria	»	3.75
» Ce este un monument istoric	»	25
» Conspirații și scandaluri bisericesti	»	20
V. P. și N. I. Transilvania, Banatul, Crișana și Maramurășul cu o hartă etnografică	»	5.—
Gâteiu Ștefan, Studiu asupra Băncilor și cooperativelor românești din Transilvania și Ungaria	»	1.25
I. Enescu, Ardealul, Banatul, Crișana și Maramurășul din punct de vedere Agricol, Cultural și Economic	»	1.—
Dr. I. D. Ghiulamila, Primele ajutoare de dat răniților pe câmpul de Resbel	»	1.50
Toate aceste cărți și publicațiuni se găsesc de vânzare la Librăria		
A. A. Stănculescu Bd. Elisabeta No. 5 (Bforie).		

Librăria A. A. Stănciulescu

B-ul Elisabeta No. 5

Aduce la cunoștința onor. cetitorilor «Tribunei» că are în deposit: toate scrierile românești din țară și de peste hotare; în special depositul: Minerva, Flacăra, Neamul Românesc, Academia Română, Casa Școalelor, ed. Vieței Românești, Bibl. p. toți, Bibl. Cosinzeana, Bibl. Lumina, Bibl. Cemișiuca Monumentelor Istorice, Bibl. Agricultorului etc. Cât și publicațiunile colaboratorilor «Tribunei». Deasemenea Bibliotecile streine; Bibl. Ollendorf, Moderne Bibliothèque, Bibl. Nelson ed. Franceză și Engleză, Les meilleurs livres, les meilleurs auteurs classiques Tauchnitz edition, Bibl. «In Extenso» etc., etc.

Efectuează ori-ce comenzi de cărți din ori-ce ramură de studiu.

Articole de Papeterie fină: casetărie, obiecte de fantezie, registre de contabilitate, furnituri pentru birouri comerciale și administrative.

— Prețuri convenabile.